

SKOTSKÉ NOVINY 3

*Failte ort a dh' Albainn * Vítejte ve Skotsku*

Leden 2010

Skotská družina pod Špilasem

Skotská družina navštěvuje férové místa, kde jsou vlastenci zpočátku jasně v přesile. Po návštěvě jejího zástupce ale ve vybrané hospodě zmutují ve Skoty třeba i nabití brněnští borci a kocofi. Ne, že by ve vybraných podnicích neměli vynikající domácí pivo, ale prémiová Ballantine's, to je přece jen trochu jiná liga. Zvlášť když nastanou happy hours. Skotská družina vyslala už několikrát do Brna svého zástupce pana Karla Sobotku. Ten například 6. listopadu 2009 zavítal do unikátní restaurace Výtopna. "Pozor u druhé koleje, máte tam své pití!", to je hláška, která zde štamgasty nepřekvapí. Hosté totiž nejsou obsluhováni jen číšnicí, ale především modelovými vláčky, které bází 80 metrovou trať. Nápoje vám přivezou až ke stolu... a to bez zpoždění. Příchod muže v kultu však zvednul publikum ze židlí. Majitel podniku vše dokonale připravil

a tak uvítání bylo bouřlivé. Koleje vedoucí ke každému stolu zase jednou zažily, co je to provozní špička. To, co vozily, byl samý import ze země, o které šla řeč celý večer. Vláčky si to metely krajinou kolem modelu stanice Staré Brno, ale rosa na kolejkách byla už skotská. Další z misí proběhla 19. listopadu a také nedaleko nádraží – v oblíbené hospodě Mamut. Tady mají s konzumací vlastní svéráznou zkušenost. Pípu si obsluhuje přímo u stolu každý sám. A zároveň na plátně vidí online, který stůl si vede nejlépe. Tento večer v báječném pohostinném prostředí však patřil Ballantine's, protože Karel Sobotka předvedl vynikající show. Ostatně se skupinkami lidí, kteří komunikaci doslova milují, se povídá skvěle. A jejich přirozený sklon k závodění udělal své. To se vsadte, že skotská družina roste jako o závod! A proklatě zvesela.

Karel Sobotka – zástupce Skotské družiny

ZELENÁ JE TRÁVA...

Víte, že Skotský fotbalový svaz je druhý nejstarší národní fotbalový svaz na světě? A také, že Skotský pohár je vůbec nejstarší fotbalová pohárová soutěž na světě, kterou odstartoval již v roce 1873 zápas mezi Queen's Park

a Clydesdale před 3 000 diváky? Klub Queen's Park se tehdy stal prvním vítězem. Samotná trofej se fyzicky objevila na scéně poněkud později, až v roce 1885, přesto jde opět o nejstarší národní trofej.

Zdravá výživa po skotsku

Vstoupili jste do nového roku. Čas vánočního občerstvení jste přežili. Nějaké to kilo navíc snad do jara shodíte. Vánoční kapr se loni jistě mimořádně povedl, ale letos bychom měli dát přednost rybám mořským, už proto, že se k nim whisky bude hodit lépe. Co losos? V minulosti byl tak hojný, že skotští sluhové mívali v pracovní smlouvě odstavec, kde si vymínilo, že budou jíst lososa maximálně třikrát týdně. Dnes je však losos ve skotských řekách dost vzácný a rybářský lístek na lososových řekách stojí v sezóně pěkně peníze. Kromě tradičního říčního a mořského rybolovu se stále více loví ryby umělé odchované na rybních sádkách, zřizovaných na skotských jezerech. Chovají se tam především lososi a pstruzi (jejich maso se prý pozná podle toho, že je na rozdíl od „divokých“ exem-

plářů růžovější). Finančně zajímavé jsou také umělé chovy ústřic a škeblí v drátěných klecích, uložených na mělkých podmořských lavicích. A snad nikde jinde nenajdete tolik udíren ryby jako ve Skotsku – tento způsob konzervace vychází z norské tradice. Jako palivové dříví se v udírnách používají vyřazené sudy od whisky. Uzený losos je drahá a vyhledávaná lahůdka po celém světě a jeho export přispívá každoročně skotskému hospodářství slušnou sumou. Nejstarší skotskému hospodářství slušnou sumou. Nejstarší a chráněnou značkou ošetřené jsou pak uzené ryby z přímořského městečka Arbroath – Arbroath Smoky. Jako všude na britských ostrovech, také ve Skotsku existují četné obchůdky, kde se prodává ryba s hranolkou – fish and chips. K ochucení se však používá hlavně sladový ocet a hodně soli.

KAPKA WHISKY A POEZIE NIKOHO NEZABIJE

Zelené království legend

Skotská krajina se po valnou část roku skrývá za závěsy mlhy a deště. Mlha, ohřívána golfským proudem, je zde ovšem poněkud přívětivější a spolu s rosou, mrholením, přeprškami i pořádnými lijáky svědčí pastvinám i zahradám, především obrovským rudým voskovkám z rodu fuchsii. Šedým domkům i šedým městům dešť vrací barvy. Když se mlha ztratí a na chvíli zasvítl slunce, není na světě zelenější země než Skotsko. Pak si všimneme, že všechny robustní, ale přikrčené kamenné chalupy obrůstá ostře zelený břečtan a každý důrn i mechový polštář kolem hraji jinými odstíny. Můžeme zažít dny, kdy

v západních pustinách zelen najednou zmizí a vytlačí ji fialová, ve světle spíš růžová, ve stínu zase modrá, všude s bílými ostrůvky. To rašelinisté rozkvetou bujným vřesem. V každé vodní nádrži v každé nadmořské výšce se k tomu houpají lekníny, údolí pokrývají světlé kapradiny, syté zelené jsou houštiny rododendronů, bílé brýzy a letité duby pokrývají zelenkavé lišejníky, nad zelením, obzorem se zdá zelené i slunce samotné. Jakáže barva nejlépe ladí s tak neuvěřitelnou nabídkou zelení? My všichni, kdo víme, že máme vytříbený smysl pro harmonii barev, tvrdíme, že je to lechce opalizující bronzový tón whisky.

Pohádkové teplo domova

Crow Stepped Gables

Střechám typických skotských chaloupek se schodovitými štíty se říká "crow stepped gables" čili "střechy vraních kroků". Okna v kamenných zdech pod nimi bývají malá, ještě menší, nejlépe až žádná, zato komín v boční zdi je často větší než chalupa sama. Věčně plápolající ohniště je totiž legendárním symbolem fyzické i duševní pohody. Plamen nebývá nikdy tak vlídný, přátelský a romantický, jako když ho pozorujeme právě tady přes sklenku skvělého destilátu. Časem si s buketem whisky spojíme i všudypřítomný lehký pach ovčích kůží a pestrobarevných mohérů. Zjistíme, že se doplňují stejně dokonale jako den a noc.

25. ledna slaví každý Skot. Připojte se i vy!

Burns Supper je hlavní svátek všech Skotů na celém světě. Když ten den potká Skot Skota, už se slaví. A to

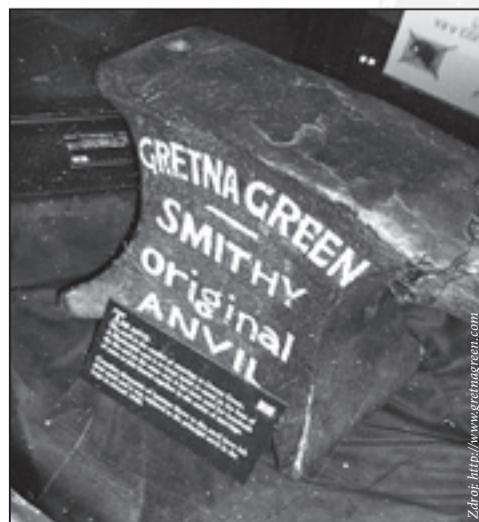

Robert Burns

stejně nadšeně jako Irové drží na svátek Svatého Patrika. Nejde o nic menšího než o oslavu narozenin nejslavnějšího a nejmilovanějšího skotského básníka Roberta Burnse, který skotským dialektem svých veršů prohluboval národní soudržnost. A protože se tento největší z největších národních bardů narodil 25. ledna 1759, slavíme letos 251. výročí. U toho nesmíte chybět! Klub přátel Skotska slaví 29. ledna ve Všebaráničnické rychtě. Ale zazpívat si sborem neoficiální skotskou hymnu Scots Wha Hae, kterou složil právě Burns, zas a znova, to se členům Skotské družiny jistě hned tak neomrzí. Proto všechny již registrované i nové členy Skotské družiny srdečně zveme na další fantastické večírky, které pro ně Ballantine's pořádá kolem 25. ledna ve vybraných podnicích. Jejich seznam a víc informací najdete včas na stránkách www.ballantines.cz. Budou to ty podniky, ve kterých se vám s námi líbilo při Ballantine's nejvíc. Ty, které byly nejlépe připraveny na návštěvu zástupce Skotské družiny, které dokázaly hosty nejlépe informovat, nejvíc zaujmout a pobavit. Najděte si, kam to budete mít nejlépe a vyblázněte se na večírku, jaký jste nejspíš ještě nezažili. Užijte si svoje Skotsko v plné parádě!

Svatby na útěku

Skotové jsou hrdí na svůj národ, tradice a nezávislé právní instituce, odlišné od anglických. Rozdílnost práva může být doložena následujícím příkladem.

Anglické zákony týkající se uzavření manželského svazku byly přísnější než skotské. Sňatku chtívali mladí lidé museli v Anglii čekat buď na souhlas rodičů nebo až do svých 21 let. To ve Skotsku dosáhli plnoletosti již ve svých osmnácti a souhlas rodičů nepotřebovali. Mladé anglické páry si tohoto rozporu záhy všimly a pokud sehnaly 2 svědky, odjely do "první vsi" za anglicko-skotskou hranici jménem Gretna Green, kde vyhledali "první dům ve Skotsku", kterým byla kovárna, kde stačilo projít společnou vlnu a uskutečnit úspěšný svatební obřad, který stvrzoval úderem kladiva na kovadlinu až do poloviny 19. století místní kovář. Svého času prý byla rovinka těsně před hranicemi doslova dostihovou dráhou kočárů, kdy se rodičovská autorita snažila dostihnout zamilované uprchlíky. Plastika před kovárnu Gretna Green, známou díky "runaway weddings – svatbám na útěku" je dnes uvitacím symbolem do turistického regionu, vyhledávaného zejména jako místo konání nejen rychlých, ale i prestižních a okázalých svateb. Chtělo by se říci, že zde, v místě skvěle využitých tradice, ve městečku plném slavnostních sálů a intimních hotýlků, rozkvetá svatební průmysl. Ale něčemu, co má takový šarm, se přece průmysl neříká.

JAK VENKU A JAK DOMA?

"Ballantine's je pro mne vše, o čem je míchána skotská whisky. Reprezentuje to nejlepší ze skotského lihovarnického odkazu," napsal Jim Murray, čtyřnásobný laureát Ceny pro nejlepšího spisovatele o whisky, právě před deseti lety.

A nějaké aktuality ze světa mícháných whisky by nebyly? To víte, že jsou.

Například Sandy Hyslop, Ballantine's Master Blender, a přední hráč golfo Graeme McDowell společně vytvořili v historii značky zcela ojedinělou směs nejméně pětaticetiletých whisky. Kromě tradičních Glenburgie a Milntonduff se stala součástí směsi mj. i Longmorn, oblíbená sladová whisky golfisty. Mimořádné blended

Scotch whisky bylo ručně (!) lahvoáno pouze 15 láhvi. Jednu dostal McDowell, další získal 26. dubna Thongchai Jaidee, vítěz Ballantine's Championship 2009. Třetí vydražil téhož dne anonymní účastník aukce za 11 000 USD.

To jsou mi věci, řekne si český návštěvník baru, který má sklon považovat značku Ballantine's za blýskavou mašličku na dědictví časů reálného socialismu.

Byl by nejspíš překvapen, kdyby si přečetl statistiku, jež zcela nekompromisně staví tuto značku na první místo spotřeby skotské whisky jak v České republice, tak v Evropě a na druhé místo na světě. **Dnes jsou na českém trhu dostupné následující varianty značky:**

Ballantine's Finest – 95,5 bodu ze sta (superhvězdná

whisky, kvůli které má život smysl) se všeobecně vyznačuje typickou kulatostí, jemnou rašelinnou příchutí a vynikající obilnou vůní. Její receptura je udržována v tajnosti; předpokládá se, že obsahuje zejména sladové whisky Balblair (lehce kořeněná, suchá, pocházející z lihovaru, jehož dějiny začínají v roce 1790), dále Glenburgie a Milntonduff (květinová a voňavá; masters blenders i řady jiných značek mícháných whisky ji chovají ve velké účte). Obilná whisky ve směsi pochází od roku 2002 z lihovaru Strathclyde v Glasgow, který nyní produkuje 39 milionů litrů destilátu.

Ballantine's 12 Y. O. – 87 bodů ze sta (velmi dobrá až excelentní whisky, kterou si rozhodně musíte koupit).

Je příliš dobrá na to, abyste ji ale míchali se sodovkou. **Ballantine's 17 Y. O.** – 96 bodů ze sta (další superhvězdná varianta, kvůli které má život smysl). Nikdy se nelze dostat až k její samé podstatě; labyrint tekutého génia! Exhibice umění, jak namíchat whisky. Zdá se, že je v ní od všeho trochu a vždy ve správném poměru.

Ballantine's 21 Y. O. – 81 bod ze sta (dobrá whisky, kterou je třeba vyzkoušet) Můžete projít celý Louvre a Tate Gallery dohromady, a přesto tam najdete jen pár pláten, která se dokážou vyrovnat obrazu této whisky! Brilantní! Vyváženost, která bere dech. Až ho opět popadnete, teprve pak budete o míchané whisky mluvit opravdu zaslíbeně.

NEBE A DUDY

Pipe Major

Skotská vojenská hudba je jedním z posledních pozůstatků slavných období skotských a britských dějin. Je svázána s tradicemi a historií jednotlivých jednotek, na něž jsou jednotliví vojáci nesmírně hrdí. Historicky plnila vojenská hudba dva základní úkoly: podporovat vojsko během nasazení v poli a vyplňovat volný čas. Ve většině armád 18. a 19. století první funkci plnily píšťaly a bubny, zábavnou funkci pak hudba kapelní. Nicméně skotští vojáci měli svůj vlastní nástroj, který s oblibou používali pro obojí – skotské dudy. Ve starém skotském klanovém systému patřil dudák k nejvyšší postaveným členům klanu a měl velký respekt. Klanové citění bylo ve Skotsku obzvláště silné, což bylo zřetelné i v jednotlivých vojenských jednotkách, zvláště pak těch, které rekrutovaly své vojáky na Vysočině. Tím pádem i vnímání dudáků ve skotských jednotkách, včetně jejich výsad z pohledu skotských vojáků a důstojníků, bylo prakticky totožné. Britská armáda jako celek se však v 18. století rozhodla dudáckou hudbu zrušit. Vysocí důstojníci, pocházející často z předních skotských klanů, tomu jakžtakž

zabránili. Jednotky Royal Scots, které jsou nejstarší skotskou jednotkou v britské armádě, například své dudáky pro potřeby inspekce maskovaly jako bubeníky nebo flétnisty, což navíc umožnilo vyplácet dudákům příplatek jednu penny denně. Dokonce i v době poměrně nedávné byli dudáci jednotek Lovat Scouts a jednotek Scottish Horse vedeni jako trumpetisté. Do počátku 19. století měli výsadní postavení bubeníci. Bubeník Drum-Major kráčil v čele jednotky a byl oblečen v zvláštní uniformě. Jeho bubenícký pás a bubny nesly symboliku minulých bitev a obrazy získaných vyznamenání. V roce 1854 ale už směly skotské pluky z Vysočiny mít svého Pipe-Majora a pět dalších dudáků. V polovině 19. století také dochází ke spojování dudáků a bubeníků, čímž vzniká tzv. Pipes and Drums Band. Dudáci hrají nejen k pochodu, ale určují i základní chod táborů či kasáren. Zvukem dud svolávají mužstvo k obědu i k plnění denního programu. Při tažení kráčeji v čele jednotek a povzbuzují bojovou morálku. Bubeníci jsou "hlaselem veličiho důstojníka" během bitvy. Stojí za bojovou linií a rytmem řídí rychlost a směr akcí. Také vyfasovali další nástroj – polnici, která zastaralé bubny v akci postupně vytlačuje. V čele pochodů začal kráčet s náležitou parádou dudák, vedl útvary do bitvy a udržoval vysokou bojovou morálku. V dnešní době je tradiční skotská vojenská hudba složena z dudácké části, bubenícké části a klasické vojenské dechové hudby. Uměleckým vedoucím celého souboru zpravidla bývá Pipe-Major. Při slavnostním pochodu v čele jednotky kráčí „technický vedoucí“ Drum-Major, který udává tempo a předem danými pokyny vede celý soubor. Za ním kráčí dudáci, přičemž Pipe-Major kráčí v první řadě na nejkratší levé pozici. Za dudáky následují bubeníci, přičemž v jejich středu kráčí hráč na basový buben. Je-li přítomna vojenská hudba, kráčí jako poslední. S takto seřazenými dudáckými jednotkami se nesetkáte pouze u armádní hudby, ale též u policejních, školních a jiných dudáckých souborů. Každý skotský pluk má svoje vlastní kapelní melodie, jimiž se jednotlivé pluky odlišují. Vojenský dudák má přes své účtyhodné postavení tak trochu peklo na zemi. Nejdříve si musí splnit běžné vojenské povinnosti a teprve potom, ve svém volném čase, se může věnovat hudbě. Armáda sama se k dudákům chová poměrně macešsky. Neustále měnění, přefazování, rušení a spojování jednotek je v podstatě trvalým tlakem na unifikaci, a tím i na umrtvení staleté tradice. Ta, navzdory všemu žije dál, kromě jiného díky činnosti stovek civilních dudáckých souborů. Dudy tak zůstávají dodnes tím, co Skoty vede, aby vytrvale vzhlíželi k nebeskému pantheonu legend hrdosti a vzdoru.

Sandy Hyslop (Master Blender Ballantine's)

Žulová květina Skotska

Aberdeen, hovorově, důvěrně a ležerně Aiberdeen, popřípadě přísně gaelsky Obar Dheathain je třetí největší město ve Skotsku. Leží na pobřeží Severního moře, mezi ústími řek Dee a Don. Dnes má už bezmála čtvrt milionu obyvatel. Aberdonians – prima kolíci a roštěnky z Aberdeenu – mluví dodnes většinou dialektem Dorich. Jejich Aberdeen si zasloužil mnoho přívěsků. Říkají mu žulové město, město nafty ale také květina nebo perla Skotska či úplné vznešené Stříbrné Město na Zlatých Píscích. Bylo založeno v 6. století kolem kaple sv. Machara. Od roku 1179 existují první zmínky o královském hradu. V roce 1337 bylo sice zničeno anglickým králem Eduardem III., ale brzy bylo znovu vybudováno, zpočátku jako dvě samostatná města (Old Aberdeen na břehu Donu a New Aberdeen při Dee), k jejichž sloučení došlo až v roce 1891. Během své historie bylo terčem mnoha nájezdů, plnění a drancování. Pokud ale budete mít možnost přesvědčit se na vlastní oči dnes, uvidíte, že všechny trable ustálo a roste dál. Jako významnému rybářskému a obchodnímu přístavu mu v minulosti zásadně pomáhal rozvoj lodářského průmyslu. Moři tu vlastně nikde nelze uniknout, stejně jako nelze nezmínit výjimečnou nádhernou pláži a útesů, které je lemují. Žulové stavby jako je divadlo His Majesty's Theatre a katedrála sv. Machara, jejíž současná podoba pochází z 15.-16. století, dávají městu skutečně jedinečný vzhled. Pozoruhodná je i budova Královské univerzity s věží v podobě koruny ze 16. století, spojená v 19. stol. s kolejí Marischal. Ta byla vystavěna v letech 1890-1906 a je považována za vůbec největší stavbu z bílé žuly na světě. Působivými objekty jsou i domy na Castel Street, most Bring o' Dee se sedmi oblouky přes řeku Dee dlouhý 120 m, most Brig o'Belgonie z roku 1320 (nejstarší kamenný most ve Skotsku), kostel Sv. Mikuláše (St.Nicholas) a dům Provost Skene's House, druhá nejstarší obytná budova ve městě. Historické jádro města a přilehlá rybářská vesnice Fittie of Footdee na Vás zase dýchnou atmosférou dávno minulých časů. Jednou z největších atrakcí Aberdeenu je zimní zahrada v parku Duthie, kde se můžete mimo jiné obdivovat také ohromné "hoře"

růží. Námořní museum Maritime Museum of Aberdeen – to bude pravé místo, kde nejdete vše, co souvisí s legendami Severního moře: malby a modely lodí, zejména plachetnic od roku 1689, miniatury majáků i ropných plošin, velrybářské harpunu a spousty dalších zajímavostí. V 19. a 20. století bylo v Aberdeenu postaveno 3 000 lodí, mezi nimi i slavná Jo Sho Maru, jedna z prvních plachetnic japonského námořnictva. Právě v muzeu se nachází vůbec nejpůvodnější kavárna ve městě: Leading Lights Café, která dostala jméno po blízké navigační věži. Aberdeen nabízí kromě bohaté historie také tvář moderního kosmopolitního města. K ní přispívá nabílý kalendář kulturních akcí, divadelní představení, čilý noční život a další atrakce. Zázitek z metropole dotváří množství vynikajících restaurací, kde můžete nalézt speciality všech světových kuchyní. Seznamte se s kulturním duchem města ve velkolepě vyvedených edwardiánských kulisách Divadla Jejeho Veličenstva nebo si naopak běžte poslechnout nejnovější hity do klubu Lemon Tree. Bavte se v nočních klubech, barech a hospůdkách v centru Aberdeenu, budete se cítit náramně. Aberdonians jsou, na rozdíl od dalších Skotů docela mírní. „Nae bad.“, „Ujde to.“ – zamumlají, když se jim daří velmi dobře. Aberdeen je přátelské místo, které si nepotrpí na široké lokty a aroganci.

Katedrála Sv. Machara

*Battlefield Band Boří Bariéry

Skotskou hudbu nedělají zdaleka jen vojenské kapely. Jedna z nejslavnějších skotských hudebních skupin, která jako první spojila tradiční skotskou hudbu s moderními vlivy, a otevřela ji tak světu, se jmenuje Battlefield Band. Naše publikum dokázala přivést k extázi loni jak v pražské Lucerně, tak na keltském festivalu Beltine v Jindřichově Hradci a rok předtím na festivalu Skotské hry na zámku Sychrov. Výteční hudebníci, inspirovaní bohatou tradicí keltské hudby a současnou skotskou kulturní scénou, se nenechávají svazovat tradičními konvencemi či módou diktovanou hudebním průmyslem. Předvádějí posluchačům

směs starých písní a skladeb oděných do moderního hávu a hraných jak na tradiční nástroje (skotské dudy, housle, flétny), tak i nástroje moderní (syntezátor, kytara). Skupinu založili čtyři spolužáci v roce 1969. Pojmenovali ji podle předměstí Glasgow. Světová pódia úspěšně dobývají čtyři desítky let a bourají bariéry mezi tradiční a moderní hudbou. Její frontman Alan Reid je jedním z prvních skotských hudebníků, který z jako jeden z prvních i začal využívat v tradiční skotské hudbě syntezátory a další elektroniku. Inspiroval celou generaci skupin hledajících pro tradiční keltskou hudbu nové cesty.

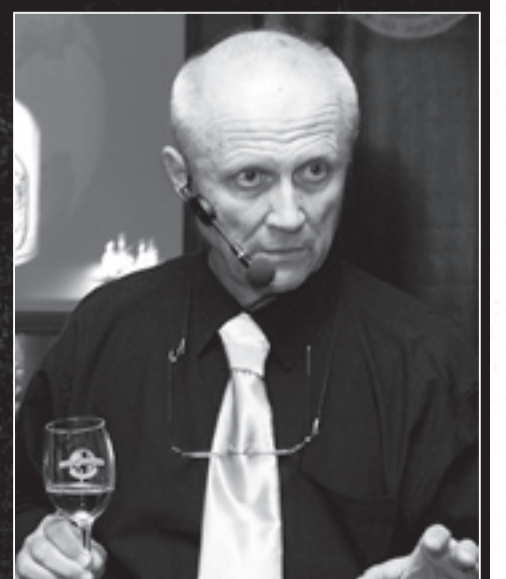

Battlefield Band

NENÁPADNÝ PŮVAB GLENBURGIE

Čtenář Skotských novin už ví, že blended Scotch whisky je směsí mnohdy desítek sladových a několika málo obilných whisky. Ty první tvoří její *srdece*, ty druhé *tělo*. Ale i v srdci je ještě *srdíčko*, několik sladových whisky, jež udávají jeho *tepovou frekvenci*. V případě Ballantine's to je mj. single malt Scotch whisky GLENBURGIE. Když palírnou v polovině osmdesátých let 19. století navštívil britský novinář Alfred Barnard, napsal o ní: „Je to jeden z nejstarších lihovarů na severu. Založil ho v roce 1810 dědeček slavného londýnského chirurga Listona Paula.“ Tehdy se jmenovala Grange Distillery, jeden čas pak Kilnflat a konečně Glenburry. Nástupci George Ballantinea koupili podnik už jako Glenburgie v roce 1936 a vstoupili překvapivým způsobem do dějin: Postavili do čela lihovaru jako první manažerku v historii whisky ženu, Margaret Nicolovou. Možná právě tady někde je prapůvod zvolání Jimma Murrayho z roku 2005: „Ballantine's Finest? Bájnečně namíchaná, lads!“ Lads znamená familiárně *Dámy* a je připomínkou vřídlného vztahu, který ženy k Ballantine's Finest mají a vždy měly. Možná v ní stále cítí Margaretinu ruku od Glenburgie...

Alex Mikšovic – Whiskies of the World Ambassador

Cat Sidhe – jméno, které možná znáte, ale nevíte kde se vzalo

Cat Sidhe nebo také Cat Sith (vyslov „ket ší“) je společným bájným stvořením skotské a irské mytologie. Vypadá jako černá kočka s bílou skvrnou na hrudi, velká je jako pes a legenda praví, že obývá Skotskou vysočinu jako převtělení vily či skřítky. Na rozdíl od Černého kocoura E. A. Poea by ale mělo jít o bytost navýsost kladnou. Na první pohled se zdá, že Cat Sidhe je stvoření veskrze mytické, nemusí to ale být tak úplně pravda. V roce 1984 byla ve skotské vesnici Kellas ulovena černá

kočka, která nevykazovala zřejmé znaky žádného dosud popsaného plemene. Kryptozoolog Dr. Karl Shuker ji obdařil zvláštním druhovým jménem „Kellas Cat“. Zvíře bylo vypreparováno a v současnosti se nachází v muzeu ve skotském Elginu. V průběhu osmdesátých let se objevilo několik dalších exemplářů. Dr. Anrew Kitchener ze Skotského Královského Musea ji popsal jako křížence domácích a skotských divokých koček, jejichž hlava spíše připomíná králíka. Právě tyto kočky zřejmě

byly předobrazem pro Cat Sith. Kočka hraje ve skotské a irské tradici mnohou roli. MacIntoshové, MacBainové nebo MacNicolové ji mají ve svém znaku. Bohyně všech čarodějnic se jmenovala Mither O' The Mawkins – Matka Koček. Kočku zmiňuje již od 8. století legenda o Maelduinovi (Voyage of Maelduin), který stíhá vrahy svého otce. Na své cestě navštívil například Ostrov obřích mravenců, Ostrov mnoha ptáků a hlavně Kočičí ostrov, kde nebylo k vidění nic živého než kočka, skáka-

jící mezi čtyřmi kamennými sloupy a zvoucí k jídlu, pítí a odpočinku. Poutníci zde našli také poklad nesmírné ceny a krásy. A kočka byla jeho strážkyní, podobně jako v jiných mytologiích bývají draci. Když nastal čas zvednout kotvy, jeden z členů posádky chtěl ukrást zlatý náhrdelník. Kočka ho však svou ohnivou tlapkou sežehla v hromádku popela. Legendu Cat Sith u nás znají zejména vyznavači keltských kultů, toto jméno je mezi nimi oblíbeno jako osobní nick.

NÁHODOU PRÁVĚ FLEMING...

Lékař, bez jehož objevu by se moderní medicína neobešla, je náhodou právě Sir Alexander Fleming, narozený 6. srpna 1881 na farmě Lochfield u Darvelu v hrabství Ayrshire, Skotsko. Za účinnou vládu nad zdravím v epoše infekcí, epidemií a pandemií vděčí dnešní populace především jemu. Je známým objevem bakteriocidních účinků lysozymu, ale hlavně získáním penicilinu z plísně *Penicillium notatum*. Penicilin bývá lékem první volby po celé planetě, a upřímně řečeno, většinou účinným. Na jeho objevu se podílela řada dnes už legendárních náhod! Se svými bratry se přihlásil jako dobrovolník do expedičního sboru do 2. búrské války. Náhoda tomu chtěla, že zájemců bylo zrovna dost a hoši zůstali doma. Ve dvaceti letech zdědil náhodou po svém strýci 250 liber, které se na radu staršího bratra Toma rozhodl investovat do studia medicíny. Roku 1902 složil imatrikulační zkoušku a přihlásil se na lékařskou fakultu při nemocnici Saint Mary. Byl vynikajícím studentem a několikrát byl dokonce nejlepším studentem ročníku. Ke konci studia úspěšně složil chirurgickou zkoušku, ale chirurgem se nikdy nestal, protože začal věnovat bakte-

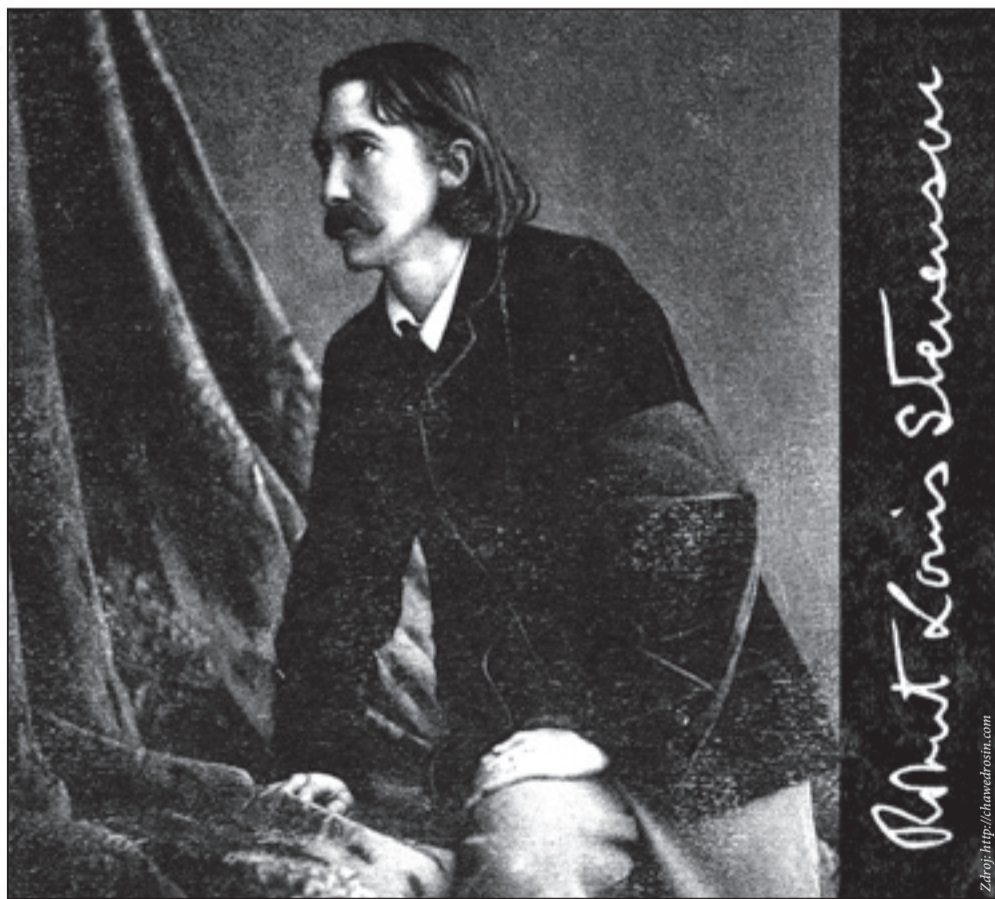

Sir Alexander Fleming

riologii. K té ho přivedla opět náhoda. Do své laboratoře si ho vybral profesor Freeman, nikoli však kvůli tomu, že by se domníval, že bude z Fleminga dobrý bakteriolog, ale protože uměl výborně střílet a Freeman chtěl založit střelecký klub. Alexander Fleming pak vydržel celý život na Lékařské škole Panny Marie v Londýně pouze náhodou, protože znal tamní plavecké družstvo. Jako lékař zasáhl i do první světové války, během které náhodným pozorováním objevil, že raněným vojákům je nutno odebrat tkáň, které jsou vážněji poškozeny, aby lépe odolávaly infekci. Laboratoř, kde pracoval, prokázala už ale nikoli náhodou, že antiseptické prostředky bývají někdy neúčinné a nahradila je hypertonickým roztokem soli, který přinutil tělo ke zvýšení odtoku lymfy s leukocyty, které infekci potlačí. Penicilin objevil Fleming v roce 1928. Náhodou našel na staré Petriho misce plíseň usazenou na agaru. Náhodou si všiml, že tato plíseň vylučovala látku, která hubila mikroby kolem. Jeho přítel, slavný americký mykolog, určil tuto plíseň jako *Penicillium Notatum*. Podrobil ji zkoumání a zjistil, že hubí většinu mikrobů, které při zkoumání

použil. Tento jev byl znám jako antibiosa, ale nikomu se ho nepovedlo laboratorně provést s takovým úspěchem. Nultá hodina antibiotik právě nastala. Po pečlivém množení zázračně plísně na masovém bujónu získal Flemingův tým látku, která zabíjela všechny bakterie i při zředění 1: 600. Izolovat penicilin se však podařilo teprve v květnu 1940 oxfordskému chemikovi jménem Ernst Chain a jeho příteli biochemikovi Howardu Florymu. Brzy byl penicilin úspěšně otestován na laboratorních zvířatech. V únoru roku 1941 byl lék poprvé podán člověku a vzápětí se začal vyrábět ve velkém. Následná medializace a Flemingovy známosti zařídily, že v září 1942 se začaly zabývat výrobou penicilinu největší farmaceutické firmy. V roce 1943 se již dodávalo velkým množství armádě na léčení raněných. Za objev penicilinu dostal Fleming celou řadu cen, dne 25. října 1945, získal společně s Floyem a Chainem Nobelovu cenu za medicínu. Alexander Fleming zemřel doma dne 11. března 1955 a byl pohřben v katedrále svatého Pavla v Londýně. Jeho odkaz nás učí, že u Skotů ne každá náhoda se stává náhodou.

ROMANTIKA Z OSTROVA POKLADŮ

Robert Louis Stevenson

Robert Louis Stevenson byl významný skotský románský básník, spisovatel cestopisů a hlavní představitel novoromantismu ostrovní literatury. Narodil se v roce 1850 v hlavním městě Skotska Edinburghu jako Robert Lewis Balfour Stevenson v rodině stavitele a provozovatelů majáků. Náklonnost k dobrodružství, vábení moře a dalek měl evidentně v genech. Část dětství strávil u dědečka z matčiny strany, profesora etiky. Stevenson říkával, že po něm zdědil zálibu v předvádění veřejných proslovů a zároveň odpor k jejich poslouchání. Na Edinburghskou univerzitu nastoupil v sedmácti letech, ale brzy zjistil, že nemá ani technické myšlení, ani fyzické schopnosti, aby uspěl jako inženýr. Navíc s nevalným zdravím byl pro stavbu majáků od počátku ztracen. V pětadvaceti sice složil advokátské zkoušky, ale další čtyři roky strávil většinou na cestách za lepším podnebím. Při nich objevil Paříž a umělecké prostředí, ve kterém našel zálibu, inspiraci i řadu přátel. Usilovně studoval, aby zdokonalil svůj styl psaní a stal se literátem. Jeho další osudy jsou spojeny s dobrodružným cestováním po zejména Americe, které sice prospělo jeho literárním ambicím, ale jeho chatrnému zdraví rozhodně ne. Odkázán na výnosy ze své literární činnosti to neměl, při svém cestovatelském nadšení, lehké. Později dokázala jeho manželka usmířit jeho otce a získat

pro syna klid k vytvoření největších děl dobrodružné literatury jako jsou *Ostrov pokladů*, *Únos* a *Podivuhodný případ Dr. Jekylla a pana Hyda*. Po smrti svého otce trvale přesídlil do oblasti jižního Pacifiku. Delší dobu pobýval na Havaji jako osobní přítel místního krále, poznal Gilbertovy ostrovy, Tahiti a Samou, kde nakonec zakotvil na ostrově Upolu. Postupně získal velký vliv na domorodce, kteří se s ním přicházeli radit a brzy se zapojil i do místní politiky. Začal žít nadmíru aktivně až k vyčerpání a depresím. Přesto sebral síly a začal psát svůj životní opus *Weird z Hermistonu*. Nedokončil ho, zabránila mu v tom v pouhých 44 letech náhlá smrt. Domorodci jeho tělo v noci donesli na ramenou na několik mil vzdálený vrchol útesu čnicího nad mořem, kde svého Tusitalu, což v samotné znamená „vyprávěč příběhů“, pohřbili. Stevenson byl již za svého života celebritou, přesto na něj bylo po většinu dvacátého století pohlíženo jen jako na autora dětské literatury a hororů. Znovuobjeven byl ke konci 20. století, kdy začal být opět uznáván jako umělec-humanista a velkým záběrem a úžasným citem pro vzrušující stránky života. Dnes je natolik populární, že na seznamu nepřekladanějších světových autorů stojí na 25. místě, dokonce před takovými velikány, jako Charles Dickens, Oscar Wilde nebo Edgar Allan Poe.

Legenda o zubu a několika kostech

Sv. Ondřej

Apoštol Ondřej je zmiňován na dvanácti místech Nového zákona. Jeho jméno pochází z řeckého andreios, což znamená mužný i statečný. Narodil se někdy kolem přelomu letopočtu na břehu Genezaretského jezera. Spolu se svým mladším bratrem Šimonem, pozdějším apoštolem Petrem, se zabýval rybařením. Patřil mezi učedníky Jana Křtitele, od něhož později jako první apoštol odešel k Ježíši Kristu. Jako první z apoštolů bývá řecky nazýván Protoklétoš, tj. Prvopovoláný. Ondřej velice brzy přivedl mezi učedníky i svého bratra Šimona. Při té příležitosti jim jejich Mistr prý řekl tato slova: „Následujte mě a učiním z vás rybáře lidí.“ Tím započala Ondřejova neúnavná misijní činnost v různých oblastech Malé Asie a v okolí Černého moře. Na sklonku života se usadil v řeckém Patrasu. Zde jej v době vlády císaře Nera zdejší římský místodržící Egee nechal zatknout, kruté týrat a nutil jej, aby obětoval římským bohům. To Ondřej rozhodně odmítl; jeho odpor ovšem znamenal rozsedek smrti. Tradice uvádí, že jelikož se necítil být hozen ukřižován na stejném kříži jako Ježíš, požádal své katy, aby jej ukřižovali na kříži podoby písmene X (od té doby se pro takový kříž ustálil název ondřejský nebo svatoondřejský). Svatý Ondřej zemřel 30. listopadu pravděpodobně roku 60 či roku 62. Jak to, že se Ondřej, který za svého života Skotsko nejspíš nikdy nenavštívil, stal jeho patronem? Hlavní místo, kde jsou dnes schraňovány ostatky sv. Ondřeje, je Amalfie, ležící jižně od Neapole. Zde jsou od roku 1280 ulož-

ny pod oltářem v kryptě arabsko-normanské baziliky v dómu sv. Ondřeje z roku 1208. Jedna z legend ovšem praví, že o ostatcích sv. Ondřeje, uložených původně v Konstantinopoli, se doslechl někdy v 8. století řecký mnich Regulus. Zjevil se mu prý anděl, který mu nařídil, aby relikvie zachránil a odvezl „až na konec světa“. Mnich tak učinil. Odebral z hrobu zub a několik kostí a vydal se s nimi na dalekou plavbu. Dostal se až ke břehům Skotska. A to v tehdejší době na samém konci známého světa určitě leželo. Regulus (svatý Rula) zde ztroskotal a ostatky tak našly novou vlast. Možná to bylo úplně jinak – některé prameny uvádějí, že relikvie svatého Ondřeje přivezl jistý biskup až o několik století později. Ať tak či onak, na místě zvaném Kilrimont se postupně rozrostlo církevní centrum Skotska. Piktové pro relikvie vyrobili nádherný sarkofág, který je dodnes v St. Andrews k vidění. Na místě původní kaple, vedle ještě staršího kostela sv. Regula, vyrostla katedrála. Za velkých oslav a za přítomnosti krále Roberta Bruce byla vysvěcená v roce 1318. Stala se tak na více než dvě stě let sídlem nejdůležitějšího skotského biskupa a symbolem jeho moci. A bílá ramena svatoondřejského kříže (saltire) vidíme na modré vlajce jako symbol skotské mužnosti a statečnosti dodnes. Je to pravděpodobně nejstarší státní vlajka na světě.

Skotský humor

Starý Jock zemřel. Vdova to chce oznámit přátelům a rozdělit se s nimi o svůj žal. Na to bude nejlepší smuteční oznámení v místních novinách. V inzertním oddělení se jí zeptají, kolik peněz chce investovat. Jen 5 liber? To stačí sotva na pár slov! Napište nám je sem do té kolonky. A vdova píše: Jock zemřel, pohřb v úterý. Muž za přepážkou se slituje a dovolí vdově přidat ještě krátkou větičku. A pak si přečte: Jock zemřel, pohřb v úterý. Ford Escort na prodej.

Voda nad zlato, ječmen a měď na to!

Z vody odvodíme vše následující.

Pokud Čech řekne, že něco stojí na vodě, má na mysli vratké základy. Ve Skotsku mají přístup určité opačný. Nikomu se zatím nepodařilo určit přesné datum, kdy byla whisky vyrobena poprvé, ale vodou celá historie whisky začíná. Není-li k dispozici žito, může se použít pšenice, pokud není pšenice, poslouží kukuřice. Schází-li k zahájení fermentace kvasinky, své dílo vykoná sama příroda. Pokud však není voda...marná snaha! V kterémkoliv palírně na světě je hlavní postup při výrobě whisky odpradávná stejný. Stejně tak ingredience. Tak v čem je rozdíl? Ve vodě, ostatní jsou – pryč – detaily. Nejstarší fungující palírny na světě se nacházejí v Irském ostrově a ve Skotsku, všechny

však mají společnou věc: v jejich blízkosti se nacházejí zdroje dobré, čisté vody, které slouží k přípravě zkvašeného rmutu a ke chlazení kondenzátorů. Není nijak neobvyklé, že palírny vykoupi všechny pozemky v okolí svého vodního zdroje, aby nedošlo ke znečištění. Ze všech světových zdrojů vody používaných v procesu výroby je patrně nejproslulejší voda, která zásobuje palírny Ardbeg, Laphroaig a Lagavulin na ostrově Islay. Tato voda teče přes močálovitá rašeliníště, čímž si někteří odborníci vysvětlují výslednou rašelinnou chuť a robustní tělo whisky; jiní soudí, že pro její typický chuťový odstín je důležitější proces sušení sladu nad hořící rašelinou.

A jak je to s ječmenem?

Dvouřádnému ječmeni se dobře daří i na neúrodné, na dusík chudé půdě a to z něj – navíc díky jeho všeobecně známé ochotě k sladování – ve Skotsku a také v Irsku (stejně jako všude jinde na světě) činí mimořádně vhodnou plodinu pro přípravu sladu. Sladový ječmen se podílí na výrobě každého druhu whisky či whiskey.

A to nejen z důvodů chuťových; při výrobě z nesladové pšenice nebo kukuřice stačí pouze 10 % – 15 % ječného sladu k tomu, aby se obilné, ve vodě nerozpustné škroby rozpadly na jednoduché zkvasitelné cukry a mohla tak začít fermentace čili kvašení.

Proč měď?

Už v dávnověku přišli lidé na to, že nejlepším ze všech kovů k výrobě destilační aparatury je měď, protože se jedná dobře zpracovává a navíc na sebe váže sloučeniny síry vznikající při destilaci. Ale nerezová ocel se také úspěšně uplatňuje. Ve Skotsku se v měděných destilačních přístrojích vyrábí hlavně sladová (malt) whisky, a to výhradně z ječmene. Z nerezových kolonových přístrojů pochází whisky obilná (grain), která se vyrábí převážně ze směsi nesladovaného obilí, tedy z ječmene, žita, pšenice nebo až z 85 % z kukuřice. Měď je ovšem lepším inspirátorem legend. Měděné destilační přístroje jsou uměleckým dílem, jedním z divů

tohoto světa. Ani jeden není stejný, každý provází jiná půvabná historika, například pověst o promáčknutém kotlíku. Jisté palírně se prý přihodila nehoda, při které se stěna destilačního přístroje vybouřila směrem dovnitř. Očekávala se katastrofa, ale první várka z poškozeného kotlíku byla vynikající, ne-li lepší než předešlá. Úleva v řadách výrobců, nadšení v řadách zákazníků. Vzniklo přesvědčení, že výsledný produkt získal cosi navíc. Po letech, když promáčklý kotel dosloužil, majitel nechal raději stěnu nového přístroje promáčknot stejným způsobem, aby udržel kvalitu. Nu, kdo ví, jak to tenkrát bylo!

Vítejte ve Whisky baru!

Pokud ještě nejste milovníky a znalci koktejlů, radostně se mezi ně zařaďte. Míchané nápoje, při je-

jichž přípravě se používá whisky, patří k těm nejzajímavějším. Všimněte si, že ke každému je předepsán

určitý typ skla. Nelitujte nákladů, a pořídte si do domácího baru náležité sklo.

Objevíte tak nového koníčka, který vám přinese nové slasti.

Marinovaný losos pro přátele

1,5 kg – 2 kg fileť z lososa s kůží – 2 hrsti mořské hrubozrnné soli – hrst krupicového cukru – svazek kopru – 4 cl whisky – sůl smíchaná s cukrem

Dvoukilový fileť lososa podélně rozdělte na 2 stejné kusy. Do řezu obou zapracujte směs soli a cukru, posypte jemně sekaným koprem a zakápněte destilátem. Oba kusy složte červeným masem k sobě a vsuňte je do mikrotenového sáčku. Vyfoukněte vzduch, pevně uzavřete a vložte do mísy. Celý balíček je třeba lehce zatížit a strčit do lednice. Tajuplný čtyřdenní proces začíná. Na vás je, abyste každé ráno balíček otočili. Páté ráno sáček rozbalíte a můžete krájet.

*Dundee

2 cl Ballantine's, 2 cl Drambuie, 1 cl ginu a 1 cl citronové šťávy smícháme s ledem v míchací sklenici. Scedíme do koktejlové sklenky a ozdobíme koktejlou třešní a plátkem citronu.

**Létající Skot

Do mixéru vložíme 6 cl Ballantine's a 3 cl bílého vermutu, 1/4 lžičky cukru a zakápneme 4 kapkami Angostury. Nakonec přidáme drcený led a vše rozmixujeme do hladka. Naléváme do vychlazených sklenek typu Old Fashioned.

***Mamča Taylorová

Přímo do malého tumbleru s několika kostkami ledu nalijeme 4 cl Ballantine's a na ni šťávu z celé limetky. Dobře promícháme a doplníme zázvorovou limonádou.

****Oceanic

Odměrujme jako v laboratoři, neb na poměru záleží. 4,5 cl Ballantine's, 3 cl Kahlúy a 1,5 cl bílého vermutu promícháme v míchací sklenici a slijeme do šampaňské misky naplněné drceným ledem. Nápoj ozdobíme spirálou pomerančové kůry.

Skotský humor

Správný Skot nikdy nepošle župan do čistírny, aniž by nejdřív do každé kapsy nedal alespoň jednu ponožku.

Kolik Skotů je třeba k výměně žárovky? Ani jeden, nikdy přece nebude až taková tma.

Skotský Mikuláš navštíví rodinu a ptá se: "Tak, děti, co si ode mě koupíte?"

Skot je vzácný přítel pro výjimečné chvíle. Získejte nové přátele pro každý den!

www.skotsko.net

Občanské sdružení Klub přátel Skotska je společenskou organizací, jejímž cílem je rozšířit v České Republice povědomí o Skotsku, jeho legendách, kultuře, historii i současnosti. Přispívá tomu jak pořádáním vzdělávacích, kulturních, společenských a sportovních akcí, tak informační činností, mezi které patří správa informačního portálu Kilt. Ve svých řadách sdružuje domácí vyznavače skotských tradic a legend a zároveň

podporuje národní povědomí Skotů zdržujících se nebo trvale žijících v ČR. Členem Klubu přátel Skotska se může stát každá fyzická osoba se zájmem o Skotsko, skotskou kulturu, historii i současnost a o příslušné aktivity v České republice a která je v případě zájmu ochotna podle svých možností napomáhat v činnosti Klubu přátel Skotska.